

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 9 april 1894, kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Till konstitutionsutskottets behandling hafva öfverlemnats följande inom Andra Kammaren väckta motioner, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren, nemligen n:o 31 af herr *P. G. Petersson* i Brystorp, i hvilken motions syfte elfva andra af kammarens ledamöter instämt, n:o 125 af herr *P. Truedsson*, n:o 145 af herr *L. Eriksson* i Bäck samt n:o 162 af herr *J. Mankell*, i hvilken motions syfte tjugufyra andra af kammarens ledamöter instämt.

I dessa motioner hemställes:

af herr *Petersson*:

att Riksdagen måtte besluta om följande förändringar af 14 § riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor,

eller eger på annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst femhundra kronor uppskattad årlig inkomst;

af herr *Truedsson*:

att 14 § i riksdagsordningen må erhålla följande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehar fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra riksdaler, eller eger på annans mark belägen husbyggnad till nämnda taxeringsvärde, eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre-tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst;

af herr *Eriksson*:

att Riksdagen ville till grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af nedanstående delar af riksdagsordningen:

§ 14. Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje svensk medborgare, som uppfyller de i § 26 stadgade vilkor för valbarhet, från och med början af kalenderåret efter det han fyllt tjugu-ett år.

§ 17. Mom. 1. Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Två röster tillkommer en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man. Tre röster tillkommer en hvar, som antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger bevillning för en till minst åtta hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst. Fyra röster tillkommer en hvar, som eger fastighet till taxeringsvärde, ej understigande åttio tusen riksdaler, eller ock erlägger bevillning för minst fyra tusen riksdalers årlig inkomst.

Mom. 2. Den, som dervid erhållit de flesta rösterna, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Mom. 3. Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de röstlängder öfver valberättigade vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, som af kommunalnämnder eller magistrater böra upprättas;

samt af herr *Mankell*:

att Riksdagen för sin del måtte antaga till hvilande för grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af §§ 14 och 17 riksdagsordningen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst åtta hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar svensk medborgare från och med början af kalenderåret efter det han fyllt tjuguet år, så länge han uppfyller de i § 26 stadgade vilkor för valbarhet.

§ 17 mom. 2.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de för kommunerna gällande röstlängder, som böra innehålla anteckning om dem, hvilka enligt § 14 valrätt tillkommer.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de röstlängder öfver valberättigade vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, som af kommunalnämnder eller magistrater böra upprättas.

I det utlåtande öfver framställningar i enahanda syfte, som af konstitutionsutskottet vid 1893 års riksdag meddelades, anförde utskottet såsom skäl för afstyrkande af dessa förslag, att, enligt utta-

lande af herr statsministern vid samma riksdag, regeringen tagit i öfvervägande, huru de önskingar om utsträckt rösträtt, som från ett håll inom representationen framstälts, skulle kunna förenas med de garantier för samhällets lugna och organiska utveckling, som från annat håll ansetts erforderliga, och sålunda, derest af de undersökningar, som på regeringens föranstaltande torde komma att verkställas, skulle framgå, att förändring af gällande bestämmelser om vilkoren för rätt att välja ledamöter af Andra Kammaren kunde och borde ega rum, framställning derom från regeringen torde vara att inom en nära liggande tid förvänta.

Enligt hvad utskottet inhemtat, har Kongl. Maj:t sedermera genom nådigt bref den 11 oktober nästlidet år med anledning af ifrågasatt utsträckning af valrätten vid utseendet af ledamöter i Riksdagens Andra Kammare uppdragit åt statistiska centralbyrån att verkställa vissa utredningar, erforderliga för bedömande af verkan utaf en eventuel ändring i gällande stadganden om rösträtt vid riksdagsmannaval.

Vid sådant förhållande får utskottet, med vidhållande af sin vid 1893 års riksdag uttalade uppfattning, hemställa

- att a) herr Peterssons motion,
 - b) herr Truedssons motion,
 - c) herr Erikssons motion och
 - d) herr Mankells motion
- icke måtte någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 april 1894.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Ljungman*, som yttrat: »Bland politiska frågor på dagordningen intager tvifvelsutau äfven i Sverige frågan om den politiska rösträttens utvidgning ett det mest framstående rum, och klart torde

väl också vara, att denna frågas lösning hos oss icke utan fara för möjligen allt för stora olägenheter kan år efter år uppskjutas för att lemnas i arf åt en mer aflägsen framtid. Erkännandet häraf torde emellertid lika litet böra mana till ett antagande af första förslag, som mest faller i smaken, isolerad för sig, som till ett förbiseende af den politiska erfarenhetens lärdom, att man skall å ena sidan lemna dylika stora eftergifter blott i den för samhällets lugna och lyckliga utveckling bästa formen och å andra sidan se till, att det skadliga inflytande, rubbningen i magtställningen folkklasserna emellan till följd af sådan eftergift möjligen kan medföra, tillräckligt motväges genom samtidigt åvägabragta, fördelaktiga reformer å särskildt närstående politiska områden. I detta afseende framstår uti ifrågavarande fall det äfven flera gånger under Andra Kammarens öfverläggningar påpekade sambandet mellan den politiska rösträtten å ena sidan samt städernas och landets olikstora representationsrätt å andra sidan såsom nära nog oupplösligt; ty på sätt nedan antydes och för öfrigt torde vara sjelfklart, är det icke möjligt att, utan orättvist tillbakasettande af den jordegande folkklassens berättigade anspråk på politisk betydelse åtminstone i förhållande till sin numerär å Andra Kammarens sammansättning, medgifva en längre gående utsträckning af den politiska rösträtten än den redan befintliga, så fram icke motsvarande inskränkning i städernas större representationsrätt samtidigt eger rum. Tiden för undanrödjandet af den i vår riksdagsordning ännu qvarstående *ståndsskilnaden* mellan stad och land torde för öfrigt äfven ur andra skäl redan vara inne.

Uti sitt bekanta anförande den 5 januari 1863 till statsrådsprotokollet vid föredragningen af den kongl. propositionen till Rikets Ständer om antagande af ny riksdagsordning och dermed sammanhängande ändringar i regeringsformen yttrade dåvarande justitiestatsministern friherre Louis De Geer bland annat följande:

»All tanke på bibehållande af en ståndsrepresentation måste desto hellre öfvergifvas, som ståndsbegreppen redan i det närmaste förlorat sin betydelse utom representationen, så att ståndens bibehållande der ensamt underhåller en söndring mellan folkklasser, hvilkas intressen till stor del icke äro skilda genom annat än institutionen. Redan det konstitutionsutskott, efter hvars förslag vårt nuvarande statsskick blifvit ordnad, ansåg denna stånds fördelning såsom det hufvudsakliga felet i vår representation, och den samhällsutveckling, som sedan dess fortgått, öfverallt i en stånds upplösande riktning, har gifvit domen öfver denna institution allt starkare stöd i det allmänna tänkesättet.»

»Ett särskildt tecken på tidens mognad för ståndens politiska upplösning är stiftandet genom stånden sjelfva af en provinsialrepresentation, grundad på samfälda val, utan att dervid någon enda röst blifvit höjd till försvar för ståndens rätt.»

Dessa så obestriddiga sanningar blefvo emellertid icke i allt fullt följdriktigt tillämpade i den nya riksdagsordningen, i det att en i verkligheten ganska väsentlig ståndsskilnad bibehölls i bestämmelserna om Andra Kammarens sammansättning »af särskilda representanter från landet och från städerna», under uttalande af att »vid öfvergången från en ståndsrepresentation till en författning, enligt hvilken, om de gamla ståndstraditionerna skulle fortfarande göra sig gällande, ett af de forna riksständen egde ett öfvervägande inflytande på valens utgång, det måhända vore af praktisk omtanke påkalladt att försäkra ett antal platser åt dem, som icke tillhöra nämnda stånd.»

Den tid, som förflutit, sedan vår nu gällande riksdagsordning år 1866 fastställdes, har emellertid i så väsentlig mån förändrat förhållandena, att ett fullständigt genomförande af den nyss anförda uppfattning, som låg till grund för samma riksdagsordning, ej längre bör uppskjutas. Icke blott den i så väsentlig mån af nutidens samfärdsanstalter vållade storslagna ekonomiska utvecklingen, med uppståendet å landet såväl af talrika, i afseende på näringslivet städerna liknande samhällen som af allt fler industriella anläggningar af förut knappt ens anad betydelse, i förening med grundskatternas afskrifning och indelningsverksbördornas lindring samt försvarsväsendets grundande i allt högre grad på den allmänna värnpligten, utan äfven de allt mer trängande krafven på en utvidgning af den politiska rösträtten derhän, att den i långt större omfattning, än nu är fallet, skulle få utövas af den icke jordegande delen af befolkningen, göra nemligen den i riksdagsordningen bibehållna skilnaden mellan stad och land obehöflig och för den politiska utvecklingen skadlig. Särskildt för genomförandet af den ifrågasvarande reformen i afseende på den politiska rösträtten utgör det fullständiga upphäfvandet af denna skilnad *en oundgänglig förutsättning*, enär eljest den folkklass, som nu motsvarar det i friherre De Geer's ofvan åberopade anförande åsyftade forna riksståndet, skulle råka i en den mest orättvisa ställning af politiskt beroende under den icke jordegande delen af befolkningen.

Sedan den blott på denna ståndsskilnad grundade särskilda representationsrätten väl aflägsnats, komme den nu så betydelsefulla intrassestriden mellan stad och land säkerligen att försvinna för att ersättas af den motsats mellan egendomsinnehafvare och egendomslöse,

hvilken allt mer torde framträda och göra sig gällande i den mån den politiska rösträtten utsträckes till allt flere.

Den politiska rösträtten bör dessutom hvila på fullt tydliga och tillräckliga bestämmelser i grundlagarne, så att en utvidgning af eller inskränkning uti densamma icke må kunna åvägbringas genom till exempel ändring af kommunal- eller beskattningsslågstiftningen; ty eljest vinnes ej den för denna rätt nödiga fastheten. För den skull bör denna rätt heller icke, såsom dock föreslagits, grundas blott på bestämmelser uti den, enligt 61 § regeringsformen, allenast för ett år i sänder af Riksdagen fastställda bevillningsförordningen.

Tillägg böra alltså göras till regeringsformen, innehållande grunderna för den kommunala organisationen inom riket; ty med mindre så sker, komma riksdagsordningens bestämmelser om kamrarnes bildande att sakna den nödiga konstitutionella grunden. (Samma omdöme gäller för öfrigt äfven om den statskyrkliga organisationen inom riket och bestämmelserna i regeringsformen om kyrkomötet.)

Under nu rådande politiska förhållanden torde en medborgares politiska rösträtt böra grundas blott på hans rösträtt i den kommun, inom hvilken han är mantalsskrifven, enär riksdagsordningen ju hvilar på den kommunala organisationen och det synes vara föga lämpligt, att den, som icke eger den mindre betydande, kommunala rösträtten, dock skulle få utöfva den långt större betydelse egande politiska rösträtten. Den kommunala rösträtten kan ju tvärtom med fog anses såsom en *förutsättning* för den politiska.

Vid öfvergången till en mer utsträckt politisk rösträtt torde emellertid med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke genom en graderad röstskala något större inflytande å valen till Andra Kammaren borde bibehållas åt dem, som redan nu på grund af förmögenhet ega politisk rösträtt, eller beredas åt dem, hvilka äro i besittning af högre bildning eller hafva åtnjutit större medborgerligt förtroende genom att under flera år hafva hedrats med offentliga uppdrag.

På grund af hvad sålunda i korthet anförts, anser jag, att utskottet borde hafva i sin motivering för afslag å motionerna åtminstone antydtt ett förslag af ungefärligen den lydelse, som angifves af följande utkast, hvilket uppgjorts under förutsättning, att Konungens bifall erhålles till det af Riksdagen antagna förslaget till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 57.

Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena.

Huruledes särskilda menigheter må för egna behof sig beskatta, bestämmes genom kommunallagarne.

§ 115.

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och häradar eller tingslag; dock att detta stadgande icke eger tillämpning å stad, hvars innevånarantal uppgår till eller öfverstiger en etthundrafemtiondedel af hela rikets folkmängd. Stad, som på grund af sitt innevånarantal utträdt ur landsting, återgår vid ändrade folkmängdsförhållanden dock ej till detta, så framt ej antalet innevånare i staden sjunkit under en etthundrafemtiondedel af hela rikets folkmängd.

Der, i anseende till läge eller andra skiljaktiga förhållanden, ett för hela länet gemensamt landsting icke anses kunna medföra de afsedda fördelarne, vill Konungen, uppå derom skeende framställning och sedan Konungens befallningshafvande och landstinget blifvit i ämnet hörda, taga i öfvervägande, huruvida mer än ett landsting må inom samma län böra bildas.

Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter och utses af de till landstingsområdet hörande kommunernas representationer efter hvarje stads, hävads eller tingslags folkmängd, på sätt lagen om landsting närmare bestämmer.

§ 116.

Hvarje stad med derunder lydande område och hvarje socken å landet utgör för sig en särskild kommun, hvars medlemmar ega att sjelfva, efter ty vederbörande kommunallag derom bestämmer, vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, såvidt icke, enligt gällande författningar, det tillkommer offentlig myndighet att dem handhafva. Inom samma län må dock med vederbörligt tillstånd två eller flera socknar å landet eller stads- och landskommun kunna vara om gemensam kommunalförvaltning förenade.

Medlem af en kommun är en hvar, som der är bosatt, äfvensom hvar

och en, hvilken, utan att vara i kommunen bosatt, derstädes eger eller brukar fast egendom eller är för inkomst af kapital eller arbete till allmän bevilning uppförd. Bosatt inom en kommun räknas den vara, hvilken der vistas under sådana förhållanden, att han anses der hafva sitt egentliga hemvist. Närmare föreskrifter om hvar rikets innevänare skola räknas bosatte och vara skrifne gifvas uti lag, som af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

Skyldig att till kommunens gemensamma utgifter lemna bidrag är en hvar medlem af kommunen, som inom kommunen eger eller brukar fast egendom till ett taxeringsvärde af minst etthundra riksdaler eller är påförd bevilning för minst femhundra riksdalers inkomst af kapital eller arbete.

En hvar svensk undersåte, som råder öfver sig och sitt gods, åtnjuter medborgerligt förtroende och är medlem af en kommun samt förbunden att till densamma erlægga skatt och icke häftar för oguldna kommunalutskylder, skall, under iakttagande af de närmare bestämmelser, vederbörande kommunallag föreskrifver, vara i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

Den i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad är, eger, vid val å allmän rådstuga eller kommunalstämma af stadsfullmäktige, landstingsmän eller valmän för utseende af landstingsmän, en röst för bevilning till och med en riksdaler samt vidare en röst för hvarje derutöfver påförd hel riksdalers bevilning till staten. Ej må dock någon vid sådant val kunna utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar i stad mot en femtiondedel och å landet mot en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller för högre röstetal, än det som motsvarar i stad bevilningen för tiotusen och å landet bevilningen för femtusén riksdalers inkomst af kapital eller arbete.

För val af stadsfullmäktige må stad kunna indelas i valkretsar, hvilka, efter derom af magistraten uppgjort förslag, bestämmas af stadsfullmäktige.

§ 117.

Kommunallagarne, hvilka innehålla de närmare bestämmelserna om landstingen såsom kommunalrepresentationer för länen och om menighetsstyrelse såväl på landet som i städerna, skola af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

Riksdagsordningen.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal aftvåhundra-

trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. I *kommun*, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger *en tvåhundra-trettiondedel* af folkmängden i *riket*, väljes efter *kommunens* folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande *nämnda del* af *rikets* folkmängd.

3. *Kommunerna* med mindre folkmängd, än i *mom. 2* sägs, fördelas i så många valkretsar, som, med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för att *de enligt både nästföregående och detta moment utsedde riksdagsmännen tillsammans skola uppgå till det i mom. 1* föreskrifna antalet riksdagsmän för *hela riket*. Vid denna fördelning i *valkretsar*, hvilken sker efter folkmängden, bestämmes först antalet valkretsar för hvarje län och sedan dessa valkretsars områden med hänsyn till länens indelning uti domsagor och tingslag eller härader och med iakttagande att stadskommun, som icke hör till domsaga, endast må förenas med närmast belägna tingslag eller härad.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de *kommuner*, hvilkas folkmängd enligt *mom. 2* berättigar dem att *ensamme för sig* välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan angifna grunder, hvart tionde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställles, vinner ej tillämpning förr än vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 *mom. 1*, skola ega rum.

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad *person från och med början af kalenderåret näst efter det han fyllt trettio år*.

§ 16.

1. Å landet och i stad, som väljer i förening med kommuner å landet, utses riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande eller magistraten en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Desse elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om valkretsen lyder under flera domstolar i orten, inför den domhafvande eller magistrat, under hvilken domstol största folkmängden lyder.

2. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega

dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter ty som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas till domhafvanden *i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om valkretsen lyder under flera domstolar i orten, till den domhafvande eller magistrat, under hvilken domstol största folkmängden lyder.*

3. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

§ 17.

1. Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer den röstande *1:o) en röst såsom röstberättigad medlem af kommunen, 2:o) en röst för förmögenhet, om han antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler eller eger på annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst, samt 3:o) en röst för*

högre bildning eller större medborgerligt förtroende, om han styrkt sig vara i besittning af de kunskaper, som fordras för inträde vid rikets universitet, eller har under minst åtta års tid utfövat uppdrag att vara riksdagsman, landstingsman, stads- eller kommunalfullmäktig, ordförande eller vice ordförande i kommunalstämma, ledamot i kommunalnämnd, kyrko- eller skolråd, nämndeman eller rådmän.

2. Vid dessa val iakttages, att röstande, som är berättigad till att afgifva mer än en röst, skall aflemna en namnsedel för hvarje särskild röst. Den, som vid valet erhållit de flesta rösterna, vare lagligen vald, och skilje lotten mellan dem, som erhållit lika röstetal.

3. Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de för kommunerna gällande röstlängder, som böra innehålla anteckning både om dem, hvilka, enligt § 14, valrätt tillkommer, och om dem, hvilka, enligt ofvan i mom. 1 lemnade föreskrifter, ega särskild röst för förmögenhet. Behörighet till en röst för högre bildning eller större medborgerligt förtroende styrkes före valet medelst vederbörliga intyg inför kommunalstämmans ordförande eller magistraten och antecknas i samma längd.

§ 19.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått tjugufem års ålder samt, enligt 14 §, ega valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas, och, enligt 17 § 1 mom., äfven särskild röst för förmögenhet.

§ 20.

För den, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, utfärdas ofördröjligen fullmagt, underskrifven af vederbörande valförrättare. Fullmagterna böra hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den — — hållits i N. N. valkrets» (eller »i N. N. kommun»), »har N. N. blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller, om valet hållits till följd af Konungens förordnande om nya val eller om riksdagsman eljest afgått, innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit: »för tiden till den 1 januari år — —»), »hvarom detta länder till bevis och fullmagt». Ort och tid.

§ 22.

1. Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kamaren, må han deröfver anföra besvär hos Konungens befallningshafvande i valorten. För det ändamål eger klaganden hos domhafvande eller magistrat, som slutligen handlagt valet, äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör till klaganden utlemnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom åtta dagar efter valförrättningens slut ingifva sina besvär till Konungens befallningshafvande, som, på sätt i § 14 stadgas, lemnar vederbörande tillfälle att sig förklara samt sist innan nästa dags utgång, efter det den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, sitt utslag i målet utfärdar.

2. Den med Konungens befallningshafvandes utslag missnöjde eger att, sist inom åtta dagar efter deraf erhållen del, till Konungens befallningshafvande inlemna sina besvär, stälda till Konungen, hvarefter med målet vidare så förhålles, som ofvan i 11 § sägs.

3. Vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, förfares i afseende derå, om afsägelsen egt rum vid valtillfälle, enligt mom. 1 i denna §, och, om afsägelsen efteråt skett hos Konungens befallningshafvande, enligt mom. 2».

af herrar *Bengtsson, Boström, Gyllensvärd, Dahn, Johnsson, Elowson, Olsson* och *Hedin*, hvilka ansett, att utskottet med anledning af motionerna bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra riksdaler, eller eger å annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen riksdaler, eller ock erlägger

till staten bevilning för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst;

samt af herr *Vahlin*, som anført: I öfrigt instämmande i det förslag till ändring af § 14 riksdagsordningen, som af herrar Bengtsson m. fl. i deras reservation framlagts, har jag inom utskottet yrkat, att i detta förslag orden »röstberättigad man» skulle utbytas mot »röstberättigad person».